

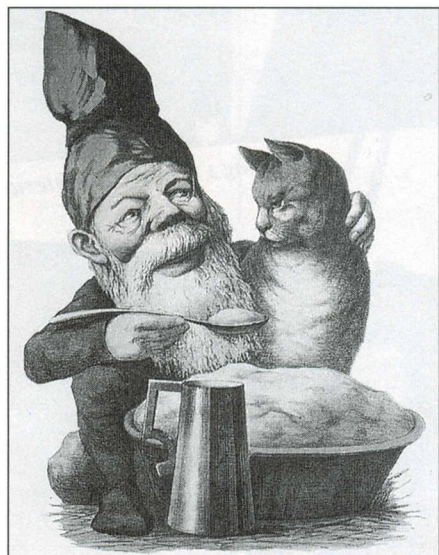
Dansens og musikkens rødder 11

“På loftet sidder nissen” og Norsk Rheinländer fra Randers

af Per Sørensen

Da vi med hastige skridt nærmer os julen, kunne det være spændende at se lidt nærmere på børnejulesangen “På loftet sidder nissen”. Nogle vil sikker tænke: nu rabler det for Per Sørensen, - at begynde at skrive om børnesange. Dette er jo et folkedansertidsskrift, - men vent og se!!!

Der er vel ingen, der kan forestille sig en mere populær og dansk børnejulesang end “På loftet sidder nissen”? Men ak - melodien er tysk og teksten norsk.

Eldre billede af nisse med julegrød.¹

Lad os begynde med at se på musikken. Musikken til julesangen er faktisk et uddrag af en Rheinländer af den tyske komponist, Otto Teich (1866 -1935). Otto Teich var født i Leipzig og var selv lært musiker og komponist. Han skrev talrige musikstykker, såsom dansemusik, syngespil, operetter, humoristiske sangduetter, revyviser og slagere. I 1889 startede han eget musikforlag, som eksisterer den dag i dag. En af de mest berømte og folkekære kompositioner, han lavede, var “Im Grünevald ist Holzauktion” eller “Die Holzauktion Rheinländer”,² som den også kaldtes. Stykket er en rheinländer, hvor noget af melodien er med en sangtekst, der omhandler en “Træauktion”, hvor der kunne købes lakridsrod for dalere. En typisk vrøvle-

tekst, man også ser i danske dansevisetekster.

Rheinländeren var hans opus nr. 58 og må være komponeret ca. 1890-1892.

Som man kan se på noden på modstående side, er det kun 2 af repriserne til “Die Holzauktion”, som blev brugt til “På loftet sidder nissen”.

I 1892 kommer “Die Holzauktion Rheinländer” til Danmark, og den bliver trykt og udgivet hos Wilhelm Hansen, der ligeledes køber rettighederne for Danmark.³ Samtidig udgives den, med tilladelse fra Wilhelm Hansen, som sten-tryksnoder af både musiker Frederik Nielsen og regimentsmusikdirektør T. H. Pøckel, og der skrives en revytekst i sommerrevyen “Kjøbenhavn, N” i 1892 til melodien. Der er ingen tvivl om, at det har været en af de mest benyttede rheinländermelodier i år 1892.

Hvordan dansede man så rheinländer i 1892? Så vidt jeg kan se,⁴ har man ikke brugt vor traditionelle rheinländerpolka til disse rheinlændere, der kom i slutningen af forrige århundrede. Det er nærmere en skottish-variant, og jeg tror, vi er meget tæt på udførelsen af en rheinländer fra den periode, hvis den dances som nedenstående eksempel:

Parvis alm. fatning eller parvis livfatning
1 chassé (ell. skottish- trin) avet om
1 chassé (ell. skottish- trin) ret om
4 totrin rundt

Som I kan se, er det som Norsk Rheinländer, men mere om den senere.

Den tyske tekst kan måske også give et fingerpraj, da der på et vist tidspunkt synges en tekst, som jeg har prøvet at tolke dansemæssigt:

Til venstre rundt om hjørnet - (avet om)
Til højre rundt om hjørnet - (ret om)
Overalt er den store træauktion (4 totrin)

Prøv at danse “Die Holzauktion Rheinländer” til jeres Julelegestue. Melodien hører jo, ”i danske ører”, unægtelig julen

til, selvom den, som sagt, oprindeligt intet havde med julen at gøre. Det skyldes udelukkende den norske lærerinde og børnesangsforfatterinde, Margrethe Munthe (1860-1931).

Margrethe Munthe (1860-1931).

Hun var uddannet lærerinde og arbejdede hele livet med børn. Hun havde en fantastisk evne til at komme tæt på børn, og hun forstod, hvordan børn oplevede verden. Hun begyndte omkring år 1900 at skrive børnesange i børnenes eget sprog, - så enkle og tidløse, at de endnu, 90 år efter, stadigvæk kan begejstre børn. Melodierne, hun brugte, var små sangbare stykker, børnene kendte i forvejen. Margrethe Munthe udgav sin første børnesangbog “Kom skal vi synge” i 1905, og i den har vi “På låven sitter nissen”.

I 1907 udgiver hun en ny børnesangbog, og i den møder vi sangen “Aa jeg vet en sæter”, hvis melodi er den samme som Norsk Rheinländer fra Randers, nr. 240 i “358”. Her har vi måske forklaringen på, hvorfor vi kalder den Norsk Rheinländer. Jeg har egentlig altid regnet med, at den var en alm. rheinländer eller skottish fra Tyskland. I øvrigt skriver Margrethe Munthe ovenover sangen, at det er melodien til “Dig og mig og vi to”. Er der nogen der kender den ?

Det giver mig nogle associationer, fra da jeg var dreng, - da sang vi i skolegården vrøvlevrøst:

*Dig og mig og vi to
sejled i en træsko
da vi kom til Langeland
var vor træsko fuld af vand
da vi kom til Åbenrå
var vor træsko fuld af skrå*

Jeg kan dog ikke huske, om det var den melodi, vi brugte. Det er sikkert heller ikke det vers, Margrethe Munthe tænkte på, men måske en norsk variant.

Her til slut vil jeg endnu engang fremdrage "På loftet sidder nissen", fordi der i Scalarevyen 1930 blev skrevet en revytekst til vor kære, gamle julesang, der slet intet havde med jul at gøre.

Visen hedder "Sådan rundt omkring". Se nedenstående, som er 1. vers:

*Min mand og jeg har været gift i tred've år,
så ved man nok, hvordan det går.
En anden en er jo 'ke det man var engang,
og han er stadig "Don Juan."
Jeg ved sgu' godt, han render og sla'r
"herresving"*

sådan rundt omkring, sådan rundt omkring.

*Når han er ude, gemmer han den glatte ring
både her og hist og rundt omkring.*

Nej, det virkede forkert, ikke? - Lad os så bede om "På loftet sidder nissen".

Glædelig Jul.

Die Holzauktion!

Rheinländer

Otto Teich

Kildehenvisninger:

1. "Den gamle Jul" af Iørn Piø. Forlaget Sesam 1989.
2. "Unvergessene Schlager" Musikverlag City. Hans Sikorski Leipzig-Berlin 1940.
3. "Wilhelm hansens musikforlags hovedkatalog 1923". Pladenr. 11084.
4. "Polka, Hamborger og Rheinländer" aff Jørn Heltoft. Folkedanserbladet "Budstikken" Feb. 1982.